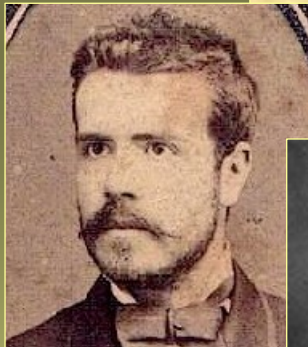
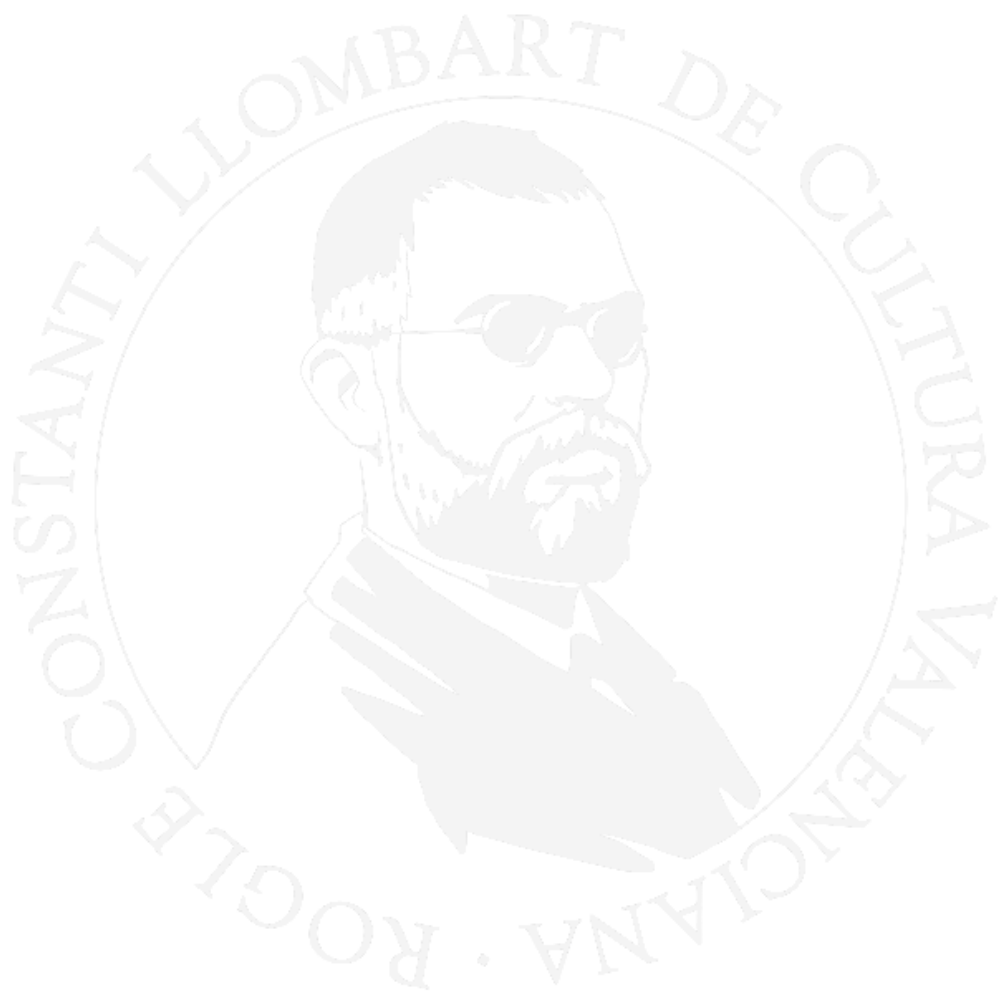

El context de les normes del 14

Jesualt Masia i Alamar

Este document es una recopilacio d'una serie d'artícles que se publicaren en la pagina uep d'Accio Nacionalista Valenciana baix l'epígraf general **"El context de les normes del 14"**, un total de set artícles apareguts entre el 2 de setembre i el 1 d'octubre de 2018, i que se presenten ara com una unitat, en alguna llaugera adaptacio.

Index

□ La proposta i l'encomanda de Mustieles	5
□ Lo que opinà Josep Nebot	5
□ La resposta d'Eduart Genovés	8
□ Lo que contestà Josep Martínez Aloy	10
□ La resposta i les propostes de Fullana per a una normativa ortografica valenciana	11
□ Un projecte frustrat: les normes del 14	19
Anex I	23
Anex II	27

El context de les Normes del 14

Jesuàlt Masia i Alamar

La proposta i l'encomanda de Mustieles

En 1913, Jacint Mustieles era el secretari de Lo Rat Penat (LRP), era un dels primers pancatalanistes que com sempre anava al rebuf del dictat del Nort. En aprovar-se les normes de Fabra, en fortes disputes que serien solventades en l'aplanadora política, Mustieles pensà que era necessari que l'institució valenciana les adoptara (lo mateix que ha fet l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVLI) en la norma diacrítica de l'Institut d'Estudis Catalans –IEC–). La resistència valenciana paral·lità l'intent i aixina el ratpenatista hagué d'enviar la norma catalana a quatre personatges valencianistes per a que les revisaren: **Josep Martínez, Eduart Genovés, Josep Nebot** i **Lluís Fullana**. A lo llarc d'este escrit reproduirém les contestacions dels quatre valencians extretes de l'investigació realitzada en el Fondo Fullana, en la Biblioteca Central de l'Ajuntament de València.

La proposta normativa de **Josep Nebot** (1910) no havia tingut l'èxit que se li presuponia; en una època de caos ortogràfic tingue la valència d'arreglar el testic, però no fon lo suficientment valorat. Tampoc acabaren de convencer les seues influències del castellà –aço fon motiu de polèmica en Gaetà Huguet, més influenciat pel francès–, i també es trobà en un prologuista de la seua obra com Teodor Llorente en qui li separava l'orige i el model de llengua. El patriarca creïa en la "unitat de la llengua" i en un valencià més arcaïst; representava, com tan be defini Antoni Igual, als poetes de guant, en oposició als poetes d'espardenya, en Constantí Llombart al front.

Jacint Mª Mustieles i Perales de Verdonces

En 2004, Josep Daniel Climent publicà en *L'obra lingüística de Lluís Fullana i Mira* la resposta de Fullana al requeriment. Fon la més extensa; era un document mecanografiat en el que algunes pàgines no es troben en el Fondo Fullana (pp. 10 a 12 i 15).

A continuació analisarém les contestacions a l'encomanda de Mustieles. En primer lloc la del conegut Josep Nebot, destacat pioner en l'estudi del valencià; no nos consta la seua publicació en anterioritat, per la qual cosa es tractaria d'un document inedit.

Lo que opinà Josep Nebot

Josep Nebot entrà a revisar-les punt per punt. Encara que no poguera ajudar a Fullana tot lo possible en l'elaboració de les normes, perquè faltà el 24 de març de 1914, el francisca si que havia de coneixer de primera ma l'obra del castellanenc; es provable que llegira l'opinió d'este sobre les normes de Fabra.

Com no pot ser d'una altra manera se faran transcripcions i no adaptacions o transliteracions com fan uns altres. Es importantíssim mantindre l'ortografia original de cada autor, mes encara en un assumpte a on la batalla ortogràfica era el nucli del problema a investigar; es dir, es tracta de practicar l'honorada intel·lectual.

Nebot, com els altres revisors, excepte Martínez, entren a analitzar les 24 normes del català i acceptarien alguns punts, com faria Fullana, i en rebujarien uns altres perquè no eren formes valencianes i per tant no es podien aplicar en la nostra nació i llengua.

Aixina comença la carta:

Josep Nebot i Pérez

‘Sr. President de la Secció de Literatura de Lo Rat Penat

Sinyor y amic: En la consulta que eixa secció mos fa als socis que no puguem assistir a la reunió del dia "per a procurar una harmonía en la cuestió ortogràfica", hía un punt ductós qu'es el següent: ¿Les **Normes ortogràfiques** del Institut d'Estudis Cataláns, li han segut enviades a Lo Rat Penat a fi de que els escriptors valenciáns manifesten la seua conformitat ó no conformitat en elles?

Si es aixina, y Lo Rat Penat creu que els valenciáns devém emplear en lo erudit la llengua catalana, deixant el dialecte valenciá per a la literatura popular, en tal cas devém conformarnos en lo que l'Institut fassa, si bé exigintli que conte en nosatros y consulte la nostra opinió avans de pendre acòrts; cosa que crec no ha fet hara.

Pero si, per el contrari, la reunió del dia 11 no té res que vore en los treballs del Institut d'Estudis Cataláns y de lo que se trata no es de respondre a requeriments de dita entitat sino de arreglarnos nosatros en familia independentment dels cataláns, me pareix mol be que prengué com a base les **normes** del Institut pero fent en elles algunes variacions que son precisas per les diferencies fonètiques que hía entre el llenguatge parlat en Valencia y en Catalunya y per les diferencies ortogràfiques dels nostres clàssics y els cataláns desde el sigle XV hasta el dia de huí.

Nebot continuà el seu anàlisi:

‘Y en este cas les modificacions que yo crec dehuen ferse a les normes de L'Institut d'Estudis Cataláns per a adaptarles al llenguatge de Valencia, son estes:

1ª. = Conforme del tot (Y m'alegre de que'ls cataláns s'hagen convenut de qu'en assó teníem nosatros mes raó qu'ells.)

2ª. = Conforme, menos en lo de la **t** antes de -g- y -j-: els valenciáns no necesitem esta **t** perquè en lo parlat no diferenciem **relonge**, **mege**, **viajar**, de **marge**, **sacrilegi** y **menjar**. En lo referent a la -j- davant de **e** se deu atendre a la etimología llatina.

3ª. = Conforme y contentíssim: ¡ya era hora de que nos desferem de eixa **h** irracional en final de dicció y de la majoria de les del mig! = Un ducte: les síl·labes **hue**, **huí** que castelláns y francesos escriuen en **h** (**huevo** de **ovum**, **huile** de **oleum**) ¿devém nosatros escriureles en ella ó sense ella? ¿**cacahuero** y **huit**, ó **cacauero** y **uit**? = Conforme en lo de Espanya, oroneta y ordi "mots que, ja d'antic, tothom escriu sense **h**; pero a la **eura**

els valencians li diém **hedra** y sempre l'han escrita en **h**.

4ª. = Conforme: tan sòls una observació ¿Per quina regla de tres conserva l'Institut la **ch** de **chor**? Me pareix simplement un arcaïsme inútil del tot. ¡Hía en totes les llengües tantíssimes paraules que tenen més de dos acepcions!

5ª. = Conforme.

6ª. = Conforme.

7ª. = Com els valenciàns no tenim en el llenguatge parlat la **l** doble, no hía necessitat de posarla en l'escrit.

8ª. = Davant de -f- deu escriures sempre **n**: si llatins y francesos escrihuen **m** en **càmfora**, **àmfora**, etc, es perque en lloc de -f- posen **ph**. = En valencià parlat no existís el nexxe **mpt**, pues diém exenció, redenció, prònte, tentar, etc; no devém, per lo tant, emprar-lo en l'escrit. = Els valenciàns pronunciem **n** en **conde**, **fenta**, **imprenta**, **prensa**, **Sansó**, **sonriure** y **tranvía**; no posém **t** en **semana**, y **cona**; y diem **sangra** enlloc de **sagna**.

9ª. = Conforme: pero en lo popular convindrà dir **en** en lloc de **amb**.

10ª. = No veig la utilitat de usar la **q** en uns casos y la **c** en atres davant de la **u** asilábica, ni en català ni en valencià: pero sobre tot así aont fa ya molts anys que no s'emplea la primera: assò, que tot lo més pot ser una ostentació de coneiximents etimològics, serà en la pràctica una font contínua de ductes y errors, hasta pera els més coneixidors del llatí.

11ª. y 12ª. = Res de etimología en l'us de la **s** sencilla ó doble: la **s** sonora deu escriures sempre sencilla; la **s** sorda s'escriurà doble en mig de dicció, y sencilla en principi y en sílaba inversa, tratantse de les vocals **a**, **o**, **u**; pera lo que sí se deu atendre á la etimología es pera unir este sò á la **e** y á la **i** en sílaba directa. = ¿Convindría que'ls valenciàns prescindírem en absolut de la **z** ó **ç**? En realitat esta lletra no existís en la nòstra fonètica y no aprofita, per lo tant, més que pera criar dificultats en la escritura.

13ª. = En els sigles XV y XVI s'escrivien en Valencia els sòns prepalatals ó linguopalatals de la següent manera: el africac ó explosiu sort (**ch** castellana y **ce ci** italianes) en **ch**; el africac ó explosiu sonor (**ge**, **gi** italianes) en -j- davant **a**, **o**, **u**, y en -j- ó -g- davant **e**, **i** segons la etimología, y en final de dicció en **ig**; el fricatiu sort (**ch** francesa) en **x** en mig y en fi de dicció; en principi de dicció no'l tením en realitat: crec que devem seguir fent lo mateix. (Respecte á estes tres normes, 11ª., 12ª., 13ª., se podria dir molt més de lo qu'así's díu; pero se faria la cosa massa llarga: en el meu tractat de **Ortografía clásica valenciana** que se publicà l'any 1910, se traten estes cuestions en prou extensió.

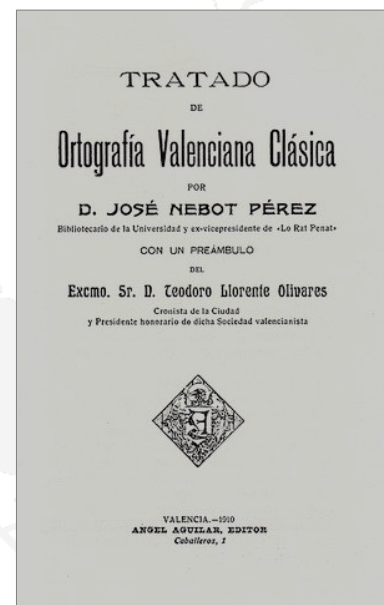
14ª. = Conforme.

15ª. = Pres de **tx** final; tots els finals en **ig**.

16ª. = Conforme.

17ª. = Conforme.

18ª. = Conforme.

19ª. = Conforme.

20ª. y 21ª. = Conforme en lo dels pronoms **ho** y **li**: respecte al adverbi **hi** fa ya molts anys qu' els valenciáns no'l coneixém ni l'usém pera res.

22ª. = Conforme.

23ª. = Conforme.

24ª. = En valencià la preposició **pera** es perfèctament autònoma y diferent per complet de les sehues germanes **a** y **per**; equival á la castellana **para**, la francesa **pour** y la italiana **per**: no tením, pues, necessitat de partirla, encara que ho fassen aixina els cataláns per motius que no conec.

Y conforme tamé del tot en que les **Normes** del Institut no afecten els nòms propis geogràfics ni els cognoms.

De V. sempre devot amic y company q. l. b. l. m.

Josep Nebot

Valencia Abril 1913'

Nota del transcriptor: en alguns casos sobre les tildes tinc dubtes perque l'inclinació —oberta o tancada— no es clara, o si que ho es i es contradictoria en el criteri dominant. Apareixen tancades "valenciáns" u "ortogràfica" (p. 1), per contra me pareix que escriu en accent obert "serà" o "pràctica" (p. 4). Per lo tant, per a resoldre la qüestió he seguit el "Tratado de Ortografía Valenciana Clásica" (1910) que Nebot cita com a referencia en esta mateixa carta: l'accent obert "se emplea únicamente poniéndolo sobre las vocales è y ò", per lo tant, la á porta la tilde tancada com en "dátíl", "germáns" o "riuá" (vid. capítul VII, pp. 79 i ss.).

La resposta d'Eduart Genovés

Mossen Eduart Genovés i Olmos

Eduart Genovés i Olmos (1882-1922) fon un dels atres consultats. Arribà a ser doctor en teologia, destacat eclesiàstic, ocupà el carrec de Rector del Colege de Sant Joan de Ribera de Valencia. Estretament relacionat en el valencianisme a través de LRP, publicà en valencià diverses obres entre les que destaca el *Catalech descriptiu de les obres impreses en llengua valenciana des de 1474 fins 1700* que alcançà els quatre volums (1911-1914), tambe fon un poeta llorejat en els Jocs Florals com a Mestre en Gai Saber.

La transcripció de la contestació al requeriment de Mustieles, com no pot ser d'una atra manera, es lliteral. La trobi en el Fondo Fullana i no me consta la seua publicació anterior, si es aixina es un document inedit.

'Me demana mon parer sobre les 'Normes Ortogràfiques' de l'institut d'Estudis Cataláns, y vaig a donarli'l ab tot sinceritat.

Crech en primer llòch, que no es mòlt correcta la conducta del esmentat Institut, al prescindir pera la formació de dites Normes de "Lo Rat-Penat" y de tot-hom que á Valencia representara. ¡Valencia, "Lo Rat-Penat"... algo mereixem! Pero deixant aquest punt, y passant al estudi d'aquelles, après de reconeixer la bona voluntat y sabiesa de sos autòrs, persones respectabilíssimes baix tots conceptes, me sembla que adolixen de

greus defectes.

Dolorós es confessarlo, pero el valenciá, com el catalá, com el llatí, en boca del poble s'enconbra corromput, cap respecte á aquelles llengües distinguir com á l'última en clássica ó erudita y en vulgar. Les diferencies sons grans entre una y altra. Ara bé ¿les normes ortogràfiques s'han d'acomodar á la parla lliteraria, anomenem-la axis, ó á la del poble? A mon humil criteri lo que deu ferse es armoniçar la una ab l'altra, buscar al poble, facilitantli l'us de sa parla, mes sens oblidar les regles imprescindibles pera la conservació de la llengua y la ressolució dels duptes que surtin puguen y en que sóls la etimologia donar pot llum pera que no siga'l capritxo única norma y lley.

¿S'ha perseguit aquest fi en les Normes de l'Institut d'Estudis Cataláns?

"L'escriuràn amb l doble (pronunciada l+l), no sols els mots **ca-rre-tel-la, pot-xi-nel-li...** sino en tots els mots erudits que en llatí presenten ll (o en grec λλ) etc" (norma 7ª.) "Davant de **c** y **t**; s'escriurá **mp** en els mots presos del llatí els quals presenten en aquesta llengua el nexa **mpt...** etc" (norma 8ª.) "**compte, comptar** (en francès **compter!** però contar: narrar, retreure (en francès **conter**) (ib) "Dins les paraules erudites s'escriurá rigorosament **s** ó **ss** segons que el llatí presenti **s** ó **ss** (ó el grec σ ó σσ). (norma 11ª) "S'admet, però la substitució de la **ç** tradicional per **s** ó **ss** en els mots pressos de l'àrab... etc" (norma 12ª.) "Noteu; als mots que cal escriure amb **ç** corresponen mots castelláns amb **c** o **z** y mots italians amb **c, ci, cci** ó **z, zz...** (ib) "Pero la regla... presenta un nombre considerable d'excepcions degut, d'una part, al fet de rebujar-se la **ç** en els mots d'origen arab (**sucre**)... (ib) "Se conservarà la lletra **x** (pronunciada **cs, c, gz**) dins els mots erudits que en llatí presenten **x** (o en grec Ξ) (norma 13ª.) "S'admeten la **g, la d** i la **b** finals en els mots erudits que en llatí presenten **g, d, b** (ó en grec γ, δ, β), i en els noms populars els ètims dels quals tenen **g, d, b** (o **v**)... fentse, però, excepció dels noms que en llatí terminen en **itudo**" (norma 14ª.)

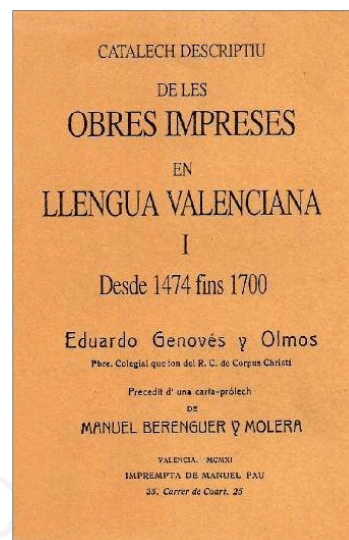
Continuava Genovés:

'Per de prompte, tenim qu'es necessari saber llatí, grech, francès é italiá, pera poder escriure en valencià, seguim.

A la norma 6ª: se llig: "La partícula copulativa provinent de la conjunció llatina **et**, que els antics escrivien normalment **e (jo e tu)**, serà escrita **i (jo i tu)**, no **y (jo y tu)**" ¿Per qué? Els antíchs escrivien normalment **e**, de la **et** se pergué la **t** y restà **e** el eu la corrompé en **y** y el capritxo ara en **i**.

Norma 8ª. = ¿No resulta difícil de retindre y aplicar? ¿No cabria una reducció que la fera assequible á tots?

Norma 9ª: "Preposició provinent de **apud; ab** i, amb l'adjunció d'una nasal **amb**" No estich de ninguna manera conforme ab aquesta norma ¿per qué te que ser **amb** y no **ab** y tenim que adjuntar una nasal? La raó ve á reglò seguit, y arranca la careta, deixant al descobert l'esperit que la informa "la primera forma (**ab**) empleada sistemàticament pels autors antics (que escrivien també normalment **abdos** per **ambdos** (de **ambi+duos**) i, fins fa poc, d'us general dins el llenguatge escrit; la segona (amb), gaudint, dins el domini

lingüístic catalá, d'una extensió incomparablement més gran que **ab** i l'única empleada en la pronunciació normal de Barcelona. S'escriurà **amb** evitantse així un divorci no prou justificat entre la llengua escrita y la parlada" Si **ambdós** prové de **ambi+duos** y no de **apud** de aón deriva ab ¿no es de sobra y contraproduent l'aduir tal mot? Contra l'us sistemátichs dels autors antichs y l'us general, fins fa poch, d'emplear **ab**, s'al·lega la raó de que'l poble en Barcelona pronuncia **amb** y per lo tant axís deu dir-se pera que no siguen diferents ló escrit y lo parlat; qu'ells son els mes,... ¡nosaltres som els menys! pero el poble valenciá no diu **amb**, los escriptórs no diuen **amb** y la raó del numero es algo aixís com el dret de la força que repugnava quan no pot convertirse la proposició.

¿Es possible que'l poble estudeie, recorde y aplique rectament les regles de les normes 12, 13 y 14? Yo crech que no. Hiàn masa regles y masa excepcions

¿En quant á ló ascenciu, ja que de simplificar se tracta, més que no siga tan erudit com parlar de oxítors, paraxítors, proparaxítors y etc. etc ¿no valdria més formular una regla pareguda á la del castellà; i ascenciarán sempre les esdrúixoles, les planes quant lo mot finisca en consonat que no siga **n ó s** y les agudes quant acaben en vocal ó en **n ó s**? Además de l'accent tònic s'empleará en valenciá l'accent overt en les vocals que overtes se deguen pronunciar.

Norma 24 "No s'escriurá **pera** sinó **per a**" ¿Per qué? Fins ara **pera** equivalia a la paraula castellana **para**, ara equival á dos preposicions juntes, no veig la causa.

Tal es, volgut amich, mon pareixer sobre les esmentades Normes, dignes de tota lloança per lo cel que les ha inspirat, pero que s'han d'estudiar y examinar detengudament. No soch jo'l cridat, reconech, una insuficiencia pera tal empresa, de tos els modos conte en absolut en lo poch, que val m'adhesió pera les conclusions que s'adopten puix sempre seran un pas de gegantesch pera'l renaiximent de nostra parla que es ú dels més grans anhèls de son amich que cordialment l'estima.

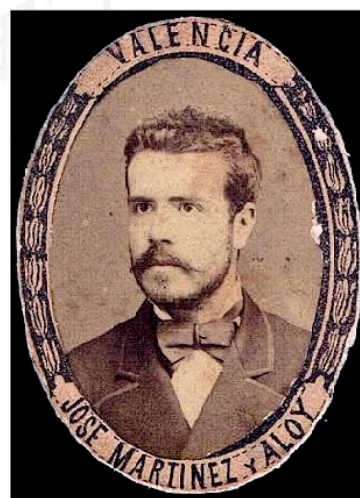
Eduart Genovés

Pare'.

Nota del transcriptor: existixen algunes incorreccions quan Genovés reproduix cites de les normes ortogràfiques catalanes de l'IEC (de 14 pàgines), tipografia L'Avenç –esta es la meua referència–. El primer terme es com l'ha escrit Genovés, el segon es com està en l'original de les normes catalanes: 1- "ó" en lloc de "o", 2- "y" en lloc de la "i", 3- "sino" en lloc de "sinò", 4 - "castelláns" en lloc de "castellans", 5- "lingüístic" en lloc de "lingüístic", 6- "excepcions" en lloc de "excepcions", 7- "rebujar-se" en lloc de "rebutjar-se", 8- "itudo" en lloc de "itudo". No es descartable tampoc que el document original de l'IEC que els enviaria Mustieles poguera contindre eixos errors, es probable que en LRP es trobe el text original enviat pel secretari a Nebot, Genovés, Aloy i Fullana.

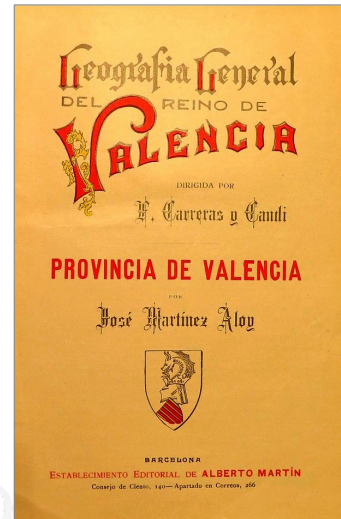
Lo que contestà Josep Martínez Aloy

L'intervenció de Martínez Aloy en la polemica sera reduida, almenys directament, pero recordem que fon decà del Centre de Cultura Valenciana (CCV), pertanygue al Partit Liberal Conservador, movilisà i feu possible la creació del CCV i publicà treballs de Fullana. Tambe participà activament en les

Josep Martínez Aloy

activitats de l'institució, en especial podem destacar la consecució de la mateixa càtedra de la llengua valenciana –de la que en 2018 es commemoren els 100 anys–. Me resulta curiós que el seus coneiximents de valencià foren tan llimitats o que la mateixa carta estiga redactada en castellà. En anys a on el valencià era despreciat en l'ensenyança es provable que tinguera vergonya d'escriure'l en faltes d'ortografia. La producció la feu en castellà, desconec si el parlava. He pogut comprovar un text manuscrit en el que dona l'enhorabona a Fullana per les seues classes i estava també en castellà. La seua filla, Carmen Martínez fon valencianista i també consta la seua obra en el mateix idioma que son pare.

Fon un dels líders del valencianisme polític, fon regidor, alcalde de València i alcançà la presidència de la Diputació, en l'àmbit cultural fon un personatge destacat, Decà del CCV, eixerci la direcció del museu de Belles Arts i fon acadèmic en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, publicà una important obra històrica i artística.

En carta de 17-IV-1913, Martínez s'excusà per no tindre els suficients coneiximents lingüístics.

'Mi distinguido amigo y consocio: devuélvome el ejemplar de las *normas ortográficas* sin comentario alguno porque no me considero con autoridad y conocimientos bastante para hacerlos; no sé escribir, bien ó mal, en valenciano y con eso está dicho todo. Agradeciéndome mucho la distinción que me ha otorgado quedo á sus ordenes affmo. amigo y su servidor. L. B. Q. M. Jose Martínez Aloy.'

La resposta i les propostes de Fullana per a una normativa ortogràfica valenciana

El pare Lluís Fullana i Mira

L'autor es ben conegut; per la llargària que alcança l'investigació en format de sèrie d'articles s'ha de remetre per a qui vullga coneixer millor al personatge als llibres de Benjamin Agulló, el millor especialista de l'obra de Fullana.

En principi el text no es inèdit perquè l'arreglava Josep Daniel Climent en *L'obra lingüística de Lluís Fullana i Mira* (2004), però si que ho es stricto sensu, es dir, si volen llegir-lo l'literal tal i com l'havia escrit Fullana i no la versió corregida o adaptada que presentà Climent. En tot cas no es important si el document que presentem pot rebre o no l'adjectiu d'inèdit, lo autèntic es lo que es pot contemplar en el seu estat original o natural, inèdit quan mostres lo que es desconegut, perquè quan expos una obra modificada, alterada o retocada no serà autèntica si no respecta l'original i aço es lo verdaderament important.

Climent retoca entre unes altres coses, el sistema accentual ja que modificà més del 90 % de tildes que escriu Fullana sense advertir-ho, quan s'altera un text es obligatori des del punt de vista de l'ètica científica explicitar els canvis.

La contestació del franciscà al requeriment de Mustieles s'expon a continuació en una transcripció feta en col·laboració en A. Botella:

"LES NORMES ORTOGRÀFIQUES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

No hi ha que dubtar-ho: Catalunya nos està donant exemple, tant en el progrés de les Ciències com en el desenvolupament de les arts. Negar açò seria lo mateix que voler tancar els ulls per no veure la realitat de les coses.

Este Principat, puix, que tan s'esmena en el conreu, en la perfecció i enaltiment de quant li és pròpi, no devia permanecer indecís en una de les qüestions més transcendents de sa llengua: en l'**Ortografia**.

Cridat pels mateixos catalans, acudirem al **Congrés Internacional de la nostra Llengua**, i allí portarem també nostre granet d'arena per al colossal edifici llingüístic, quins fonaments es varen llavors alçar a favor i enaltiment de Catalunya, de València, de Mallorca i del Rosselló. Poguerem admirar els esforços portats a efecte pels catalans, sobre tot. Mes veugerem, ab dolor de l'ànima, que no hi havia mig d'entendre's, en quant a la qüestió ortogràfica. L'anarquia, dins el camp ortogràfic, no podia ser més espantosa. Es tractà d'unir pareixers, a fi de trobar un mig d'unificar l'ortografia; mes les coses quedaren, pòc mes o menys, com enans.

I ab tot això, Catalunya sentia la necessitat d'una ortografia que servira de base ferma per a tots els seus escriptors. Per fi, es va trencar el gel d'una, i en Giner d'este mateix any, es varen reunir les autoritats filològiques de primer orde, i redactaren les **Normes** que ja tots coneixem, i que son un monument literari que ompli de glòria als seus autors i d'admiració a les generacions venideres.

Com en València, la qüestió ortogràfica roman, així mateix, confosa en les tenebres més fosques del dubte i de l'indecisió, els membres de la Secció de Literatura de la nostra Societat "Lo Rat-Penat", al veure l'actitud corajosa i el bon exemple de sos germans de Catalunya, no volen permanecer indiferents tampòc; ans al contrari, donant senyals de vitalitat, huí mes que mai, están molt dispòsts a secundar l'acció catalana, i resòlts a adaptar dites normes a la nostra Ortografia, en tot quant copia dins de la nostra **Fonètica i en la tradició dels nostres antic i bons escriptors**.

Nosaltros, puix, encarregats per la Junta de l'esmentada Secció de Literatura de donar nostre humil pareixer sobre les susdites **Normes**, direm, ans de tot que, en general, favorixen la nostra Ortografia, i que veem aplegat el moment de poder unificar les ortografies en la majoria dels casos. I si en algunes qüestions no poden aplegar a vènit, es degut a determinades diferències dialectals, fonètiques per cert, que son molt pròpies de les dos Regions, catalana i valenciana.

Examinarem una per una cascuna d'eixes Normes i les exposarem sencillament i sense passió, fent les observacions que cregam oportunes, en quant a lo que afecta a nostra Ortografia.

I

La primera Norma ortogràfica, proposada pels membres de l'Institut d'Estudis Catalans, es un pas tant valent i una espenta tant ben donada cap a l'unificació de les dos ortografies, catalana i valenciana, que fa d'un colp desaparèixer la diferència més notable que existia entre els catalans i nosaltros, i fons entre'ls mateixos catalans. Consistix en substituir per la nostra **e**, la **a postònica que ells usaven tant en els noms com en els verbs**. Escrivien la majoria dels catalans: Tu amas las bellas rosas. I els valencians, ab molts catalans: Tu ames les belles ròses. Es puix esta Norma molt nostra i per ella devem estar molt agraits als catalans, puix que deixant la seua grafia han adoptat la nostra, en gracia de l'uniformitat entre'ls i nosaltros.

II

La segona Norma creem que pòt i deu admetre's en valenciá, ab la modificació de no usar, en nengún cas, de la t, davant de **g** ó **j**. Devem escriure: **vaja, viaja, lleja, mege, vagen, viagen**, etc. i mai: **vatja, viatja, lletja, metge, vatgen, viatgen**, etc. En valenciá no té cap valor fònic, i per lo mateix no cal escriure-la. El sò prepalatal fricatiu sonor es representa perfectament per la **j**, davant de **a, o, u**, i per la **g**, davant de **e, i**. Es cert que dita **t** es etimològica en molts casos; mes no deu ser açò raó suficient per conservar-la, no tenint, al mateix temps, cap valor fònic, com hem dit, entre'ls valencians.

III

En quant á la tercera Norma, som de pareixer que rònegament devem fer us de la **h**, quan es etimològica; per lo tant, devem estar molt conformes en esta Norma proposada pels nostres germans de Catalunya, i escriure: **haver, vehement, home**, per vindre de **habere, vehementem, hominem**. I no escriurem: **crehent, rahó, amich**, per vindre de **credentem, rationem i amicum**. Mes escriurem, per excepció, **Espanya**, de Hispania; ara, de **hac hora; encara, de hanc-horam; òrdi, de ordeum; edra, de hederam**, i algú que atre mòt que l'us ha sancionat ja.

IV

Devem estar del tot conformes respecte de la quarta Norma, i de fet ja la practicaven els valencians.

V

Som de pareixer que'l sò consonantic *medio-palatal fricatiu* deu continuar siguent representat en valenciá per la **y** grega i no per la **i** llatina, fentse així perfecta distinció entre'l sò esmentat del que té la **i** com simple vocal. Eixemples: **duya; esglayar-se; espayar-se; feya; jòya; naya; veyá; remeyar, etc.**

VI

Estem del tot conformes en admetre la **i** llatina, en llòc de la **y** grega per representar la partícula copulativa provinent de la conjunció llatina **et**. Mai hem cregut que tinguera raó de ser la grafia **y**. Ademés, el pas de la **e** llatina á la **i**, en valenciá, es un fenòmen del tot natural, en l'evolució morfològica de esta llengua. Per lo tant, farem molt bé de escriure: **tu i ton pare**, i no, **tu y ton pare**.

VII

Respecte d'esta Norma, hem de fer present que, per regla general, sempre que'n llatí es tròba una consonant repetida, ne caigué una d'elles, al passar la paraula á la nostra llengua, quan rònegament romangué un sò dels dos que tenia en llatí. Esta regla es complí en moltsims mòts com els següents:

Abat , de abbatem .	Ofici , de officium .
Acusar , de accusare .	Agressiu , de aggressivum
Adicte , de addictum .	Veta , de vittam .

I de la mateixa manera devem escriure:

Alocució , de allocutionem .	Solicitar, de sollicitare
Colaborar , de collaborare ,	Nulitat, de nullitatem .
Colègi , de collegium .	Milèsim, de millesimum .

No veem mes raó per conservar les dos **ll** d'esta Norma que mantindre l'etimologia, perque valor fònic no ne té nengú. I si per esta raó volem conservar les dos **ll** perquè no ham de conservar també les dos **bb**, les dos **cc**, les dos **dd**, etc.? Som amants de les etimologies, com el primer, mes volem seguir la regla següent: **Deu desa-pareixer tota consonant llatina, sempre que no tinga cap valor fonètic al passar á la nostra llengua.** Exceptuant d'esta regla la **h** etimològica, segons hem vist en la Norma tercera.

Per lo tant, conservarem rònegament les dos **ll**, per pronunciar també les dos, á la manera qu'es fa en llatí, i sense guionet, en estos i atres mòts: **bullà, molle, hualla, almella, espalla,** etc.

VIII

Entenem que devem admetre esta Norma en tots els casos que comprén, per exigències de la Fonètica.

IX

L'us de la preposició *amb* en llòc de *ab*, té raó de ser entre'ls catalans per ser eixa la corrent general, dins el domini llinguistic catalá; mes seria una imposició desgavellada, per careixer de fonament, adoptar eixa substitució en el reine de Valencia, aón sempre fins ara ham empleat *ab* i mai *amb*, tant en lo llenguage parlat com en l'escrit. Además, en lo llenguage vulgar usem huí **en** en llòc de *ab*.

X

Tots els valencians devem guardar esta Norma, per ser eixa l'ortografia de nostres bons escriptors, i com la mes fonamentada en l'etimologia.

XI

Per fòrça ham de seguir esta Norma proposada pels nostres germans de Catalunya, sino volem destruir les etimologies i la fonètica, i emprobrir el nostre lèxic.

Estem ben convençuts que la confusió que hi ha entre'ls escriptors valencians respècte á l'us d'esta Norma, és deguda á l'ignorancia, primerament: de les etimologies; en segon llòc, de la nostra Fonètica, i finalment, de l'us que d'ella feren els nostres antics escriptors. Que la substitució de les dos *ss* per una *s* es destruir l'etimologia i la fonètica i empobrix, al mateix temps, nostre lèxic, es molt facil de provar. Entre'ls molts eixemples que podiem posar, rònegament nos fixarem en estos.

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÁ	SUBSTITUCIÓ
Cassare.	cassar.	→ Casar.
Casare.	casar.	→ Casar.
Pressa.	pressa.	→ Presa.
Presà.	presa.	→ Presa.
Russa.	rossa.	→ Rosa.
Rosa.	ròsa.	→ Rosa.

Com es veu, queda destruïda l'etimologia en *cassar*, *pressa* i *rossa*; queda, així mateix, destruïda la fonètica per la desaparició de lo sò linguo-dental fòrt, en eixes mateixes paraules, i empobrit lo nostre lèxic, desapareixent formalment moltíssimes paraules qu'es tròben en lo mateix cas que les anteriors. Ademés: donant á les paraules *casar*, *presa* i *ròsa* lo mateix significat que tenen *Cassar*, *pressa* i *rossa* la confusió no pòt ser mes horrorosa.

Devem escriure en dos ss:

1. Les paraules originaries de nòms substantius llatins.

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÀ
Bissone	bessó.
Classe	classe.
Vassallu	vassall.
Massa	Massa.
Glossa	glòssa.
Assisiu	Assís.

2. Les paraules provinents d'adjectius llatins:

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÀ
Crassa	crassa.
Grossa,	glòssa.
Lassos,	llassos.
Spissos,	Espessos.

3. Les paraules originaries de verbs llatins:

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÀ
Assaltare	Assaltar.
Essentia-de esse.	Essencia.
Tassatione, de tassare,	tassació
Cassationes, de cassare-	cassació.
Possibile-de posse	possible.
Necessariu, de necesse,	necessari.

4. Les paraules originaries de participis passats llatins:

LLAT. VOLG.	Valencià
Cessione, de cessus,	Cessió.
Missa, de missus,	Missa.
Possessore, de possessus,	possessió.
Fossa, de fossus.	Fòssa.
Passione, de passus,	passió.
Pressione, de pressus,	pressió.

5. Les paraules derivades dels sufixe *issa*, del baix llatí, ab la significació de títols, dignitats i professions:

BAIX LLATÍ	VALENCIÀ
Abatissa,	Abadessa.
Ducissa,	duquessa.
Prophetissa,	profetissa.
Comitissa,	Condessa.
Principissa,	princesa.
Poetissa,	poetissa.

Atres fons hi ha de dirivació, d'aon provénen les dos ss, mes no fa al cas indicar-les ara. Es puix necessari l'observancia d'esta Norma, si volem escriure com es degut en nostra llengua.

XII

Esta Norma era ja observada pels nostres bons escriptors, mes alguns tenen dificultats sobre lús de la ç i nos pareix bona ocasió per dir quatre còses sobre este punt.

Alguns son d'opinió de no usar la ç, i substituir-la per la s ó dos ss, sense tindre en conte la confusió tant llamentable que estan sembrant en lo camp de la nostra ortografia. Posarém rònegament alguns eixemples perquè es veja millor la confusió que ocasiona la malhaurada substitució.

LLATÍ.	VALENCIA/.	SUBSTITUCIÓ.
Falce,	Falç	Fals.
Falsu.	Fals.	
Macia, de matea	maça	Massa.
Massa,	Massa.	
Capcia, de captia,	Caça.	Casa.
Casa,	Casa.	

Per estos eixemples, veem: que s'ha destruit, per mig de la susdita substitució, l'etimología en falç, del ll. [llati] *falce*, en maça, i caça, del b. ll. [baix llati] *macia* i *capcia*; que siguent falç substantiu i fals, adjectiu, ha desaparegut formalment el substantiu ó s'ha confós en l'adjectiu (fals); que lo mateix ha passat en maça i massa; la primera paraula substantiu i la segona adverb de cantitat; aón maça ha desaparegut ó ha segut confós ab l'adverb massa. I finalment: reduint caça á CASA s'ha perdut lo sò linguo-dental fòrt de la c originària. De manera que eixa substitució es destruidora de les etimologies i de la fonética, empobridor de nostre lèxic, i sembradora, al matex temps, de moltes i grandíssimes confusions.

I tornant á l'orige de la nostra ç, direm que casi sempre representa á una c llatina, ja siga esta la clàssica, ja la volgar, ó bé, la de la baixa llatinitat. Indicarem, puix, alguns dels principals orogens de la ç per que nengú tinga el menor escrupòl en admetre esta Norma.

1º. Usarem de la ç sempre que provinga directament d'una c llatina:

LLATI	Valenciá
Dulce,	Dolç.
Felice,	Feliç.
Llatí	Valencià
Planicia,	Planiça.
Romanciu,	Romanç

2º. En paraules provinents del sufixes llatins *tea-teo-tio-tiu*, convertits en *cia-cio-ciu*, en el llatí volgar.

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÁ
Platea-placia,	Plaça.
Linteolum-linciolu,	Llençòl
Linteum-linciu,	Llenç.
Altare-altiare-alciaire,	Alçar.
Fortia-forcia,	Fòrça.
Petiolum-peciolu,	Peçó.

3º. Les paraules originaries dels sufixes llatins **antia, entia**, terminació neutra d'adjectius plurals i participis de present plurals en *ans-antis, ens-entis*, que'l llatí volgar va fer substantius femenins en *ancia-encia*, i la nostra llengua en *ança-ença*.

LLATÍ VOLGAR	VALENCIÁ
Fidantia-fidancia,	Fiança
Sperantia-sperancia,	Espeança.
Nascentia-nascencia,	Naixença.
Volentia-volencia,	Volença.
Credentia-credencia,	Creença.
Grantia-grancia,	Grança.

4º. Les consonants ch i q del llatí clàssic es convertiren en c, en el llatí volgar i en ç en la nostra llengua.

Llatí	Valenciá
Brachium-braciu,	Braç.
Laqueum-laciu,	Llaç.
Torqueat-torciat,	Tòrça.

Advertirem finalment que es pòt admetre la substitució de la ç per s ó ss en paraules preses del àrab, segons diu esta Norma.

[*Falten algunes pàgines 10, 11, 12 i 15, del document original mecanografiat. En l'anex I s'aporta el segon borrador manuscrit i inedit de Fullana que compren des de la norma XIII fins a la XVI i que ompli els buits del mecanografiat, en concret de la norma XIII fins a la XVI*].

E obèrta	O oberta
Vèrt. èrt. Gèl.	Trò. Compònc. Ròba.
Cèl Etèrn. Pèla .	Bò. Compòns. TrÒpa.
Assèrt PÈp. Recèla.	Pòc. Compòn. Ròca.
Mèl Concèrt. Divèndres.	Estòc Compònen Compòst.
Fèl Vèl Evangèli.	Mòt. Dijòus. Dòna.

Quan dos paraules rònegament es diferèncien pel sò obèrt ó tancat d'una *e* ó d'una *o*, serà pròu accentuar la paraules que pòrte el sò obèrt.

E tancada	E obèrta	O tancada	O obèrta
Deu.	Dèu.	Molt.	Mòlt.
Meu.	Mèu.	Solc.	Sòlc.
Correu.	Corrèu.	Fora.	Fòra.
Arreu	Arrèu.	Poden.	Pòden.
Be.	Bè.	Tos.	Tòs.
Seu.	Sèu.	Os.	òs.
Pel.	Pèl.	Son.	Sòn.
Set.	Sèt.	Moc.	Mòc.
Que.	Què.	Bola.	Bòla.

En tot lo demés podem molt be seguir la present Norma.

XVII-XVIII-XIX-XX

Estes quatre Normes deuen ser admeses per tots els escriptors valencians, i es pòt dir que de fet ja les seguïem.

XXI

No podem ni devem admetres la combinació **l'hi** representant el datiu i acusatiu. La forma **hi**, en valenciá no té mes que dos usos: primer, *acompanya* al vèrb *haver*, fent-lo imposonant: *hi ha-hi havia-hi hagué-hi haurá-hi haja-hi haguera* etc. Segon, en alguns vèrbs com *no m'hi veig*, *no t'hi tròbes*, etc. Per l'ortografia i construcció nostra tenim la combinació **li'l**: **Ella me'l demana i jo li'l done.**

XXII

Respecte d'esta Norma, res ham de dir, perquè mai s'ha usat ni s'usará en este reïne.

XXIII-XXIV

Devem seguir estes dos últimes Normes per ser molt comvnients á la claretat i distinció entre'ls verbs i llurs afixes.

De les vintiquatre Normes, n'hi ha dos, ó siga, la IX i la XVI, que no podem admetre per no usarse en la nostra llengua. La II pòt i deu admetre's, no usant la **t** davant de la **g** ni de la **j**, per ser innecessaria en la nostra Ortografia i destinada á desapareixer també entre'ls mateixos catalans. Tocant á la **V**, entenem que deu conservar-se la **y grega** quan represente lo sò consonantic **medio-palatal-fricatiu**, i substituir-la per *i*, en aquell sò que fins ara ha representat lo sò

vocàlic. Açi escriurem: **gaya, fòya, duya**, i no, **gaia, fòia, duia**. En canvi, deurem escriure: **hui, huit, buit, reina, mai, remei**, en lloc de **huy, huýt, buyt, reyna, may, remey**. En quant á la VII, usarem rònegament una **I** i no les dos **II** etimològiques, quan de les dos sòlamet s'en pronuncia una. Sabem que'ls mateixos catalans que han redactat les Normes no estan satisfets de la grafia per ells proposada i creem, ab prou fonament, que no han de tardar en fer desaparèixer una de les dos **II**. Respècte de la Norma **XIII**, veem moltes dificultats en admetre les dos grafies, **x** i **tx**. L'us de la **x**, **en principi de dicció**, origina la confusió dels dos sons, **prepalatal africad i prepalatal-fricatiu-sort**, com hem vist al tractar d'esta Norma. L'us de la grafia **tx**, no veem que tinga ninguna raó de ser, sino es la tradició entre'ls catalans; puix per á representar un sòl sò, usa tres lletres, açò, es, la **t** i la **x** que lletra dobla, equivalent a **cs** o **gs**; i ademés, ningún d'eixos signes és etimològic. Nostres proposem la grafia **ch**, per..."

Nota del transcriptor: encara faltaria per trobar la pagina 15 mecanografiada, no l'hem localisada en el fondo; com he dit, podria trobar-se en LRP. L'ultima pagina conservada del text es la numero 14 (vid. anex II).

L'unica rectificacio feta per mi ha segut deixar un espai darrere d'alguns signes de puntuacio. Respectem l'us que ell fa dels signes, mayuscules i destacats, encara que siga inconsistent. En una transcripcio crec que es convenient deixar les coses tal i com estan, encara que alguns pensen que es poden fer correccions d'estil o esmenar erros.

En la curiosa adaptacio que fa Josep Daniel Climent de l'informe de Fullana, no hi ha llinea a on no haja fet varies modificacions i no avisa d'elles, es poden observar confrontant l'apendix 9 del llibre *L'obra lingüística de Lluís Fullana i Mira* (2004, pp. 279-292) en l'original que transcrivim. Esta conducta altera sense justificacio i al meu pareixer innecessariament l'ortografia del text; per eixemple modifica practicamente tots els accents (per a que en acabant alguns diguen que no son importants), pero tambe paraules com "Norma" per "forma", verps com "favorixen" per "afavorixen", "reduïnt" per "reduint", "no té nengú" per "no ne té nengú", "cascuna" per "cadascuna", les mayuscules per minuscules, etc. Repetixc, un document entre cometes ha de ser lliteral, reproduint exactament l'original i tambe els erros de l'escriptor, i si no es fa aixina almenys s'han d'explicar els canvis que se realisen en el text, mes encara quan l'objecte d'analisi es tambe ortografic o llingüistic.

Hem trobat junt a l'incomplet text definitiu mecanografiat, dos borradors ineditos que realisà a ma, u mes complet que l'atre. Aixina es podria recompondre, almenys de la forma mes completa possible –a dia de hui–, la resposta de Fullana a Mustieles. En ficarém el mes complet a continuacio, fora del text mecanografiat que hem transcrit perque no te la categoria de definitiu com este sino la de borrador (vid. anex I).

Quedarém a expenses de poder trobar les pagines definitives mecanografiades –no les hem localisades en les carpetes relacionades en la llengua valenciana del fondo Fullana en la Biblioteca Municipal Central de l'Ajuntament de Valencia, no descartem que pogueren haver-se traspaperat o pedut entre tanta documentacio– per a tancar el cercle de les respostes a l'encomanda del secretari de LRP sobre el particular.

Projecte de normes ortogràfiques de la llengua valenciana

Les premisses normes esta basades com vortus, sobre la fonètica de nostra llengua, tantí més en conta les limitats que may desceu excluir-se ni en vol que ni llengua l'herència de sa propia mar...

VI Lingüendontals frívols sorides S SS Perca presentant un lingüendontal frívol sorit, usarem una sola s, si en principi l' de dicitó p, ce, ag, de becor...

VII Lingüendontals frívols sorides C O Perca presentant un lingüendontal frívol sorit, usarem una sola c, si en principi l' de dicitó p, ce, ag, de becor...

VIII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

IX Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

X Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XI Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XIII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XIV Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XV Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

XVI Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XVII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XVIII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XIX Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XX Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXI Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXIII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXIV Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXV Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXVI Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXVII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

XXVIII Lingüendontals frívols sorides RR RR Lo so alveolar ríbal sorit, de representarse per dos r sempre que es trobe entre dos vocals Terra-terra-terra-terra...

Las nuevas pinturas de la Colegiata de San Bartolomé

Aparición de la Santísima Virgen a San Juan de Matà. (Cuadro de D. Isidro Garielo)

San Juan de Matà, fundador de la Orden de la Santísima Trinidad, dedicada como la de la Merced, a la redención de cautivos cristianos, visitó también nuestro Santo Sepulcro de San Bartolomé...

Tot vindrà, tot vindrà, però no contà que i meu novio no sap el camí. -Aho es que serà foraster, filla...

No dire Meles Heies en la obra sobre las monedas hispano cristianas, que el Reialme i manes de les monedes de ferro i Obelos segun se lée en la ornamta...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Perca eixé marívil so usarem la q davant de a, o, castellí-coel-curt, biquena q d'atra c, acell-dicell-accesell...

Un projecte frustrat: les normes del 14

En este nom foren conegudes les normes de Fullana aprovades per les sis assemblees de Lo Rat Penat –no en foren huit–.

Les normes del 14 naixerien ya en conflicte, no tingueren els 100 dies de gracia. El pecat imperdonable era que estaven fetes per un valencià per als valencians. El pancatalanisme aniria consolidant la seua alternativa en terres valencianes a principi del segle passat. La dictadura militar de Primo de Rivera (1923-1930) i de Dámaso Berenguer (1930-1931), avalada pel Borbo Alfonso XIII acabarien per deixar derrotat al valencianisme i obria els ulls i la finestra per a l'adveniment de la II Republica. En la decada dels anys trenta, darrere de l'ultraespanyolisme monarquic mes ranci, caduc i conservador, el pancatalanisme dominaria al valencianisme, fent-lo claudicar en l'assuncio de les bases ortografiques de Castello a on tot el mon destacà l'importancia de la firma de Fullana, que nos ficà la corda al coll, com feren mes tart Xavier Casp i cia. en el *remake* de la AVLL.

A dia de hui sorpren tanta genuflexio i lloa dels valencianets, en la seua versio mes regionalista, per la monarquia i per l'ultradreta espanyolista que sempre nos ha afonat en la miseria, han anat de la ma en les dos dictadures criminals que patirem; o son quintacolumnistes o son masoquistes, el seu lema latent es: Valencia per baix de tot. No son la solucio, son el problema.

La Reinaxença descafeïnada –per falta de reivindicacio politica– no contentà ni a valencianistes ni a pancatalanistes, nomes als regionalistes de les quatre notes folcloriques i ya està. Un poc mes tart, el catalanisme parla de risorgimento en 1918 quan es publicaren la "Sintesi del criteri valencianista" d'Eduart Martinez, la publicacio de la gramatica de l'IEC, la publicacio de Bernat Ortín que seguia el dictat de l'IEC, la "Declaració valencianista", etc.; pareixia que reviscolava l'interes per la nostra cultura i politica, el pancatalanisme anava consolidant-se poc a poc en la gasolina que li arribava des de Catalunya, i als espanyolistes des de Madrid; i entre tant de combustible lo que es cremà fon la falla: el valencianisme, entre la desidia, l'incongruència, el desinteres i la sumissio aliena.

Fullana intervingue en 1918 i 1919 en prensa per a defendre la seua proposta dels pancatalanistes com Bernat Ortín. Aci vorem al flare mes combatiu i que explicava les coses de forma molt clara, els retalls del diari que feya el francisca sobre el particular es conserven en el fondo Fullana.

Sería interessant que els nostres grans investigadors es dedicaren a buidar l'ingent documentacio que existix, que no es troba en les millors condicions, i aporten documentacio nova o inedita del personage i aixina no m'avorriré de llegir sempre lo mateix perque mes alla de Benjamin Agulló pareix que no hi ha res nou de Fullana, **nomes refregits**. Se que la busca, l'investigacio, es tediosa, incerta i les condicions en les que fem el treball, miserables i llamentables, perque perdem temps, diners, passem en l'insignia groga i som castigats, pero una miqueta d'originalitat o creativitat o l'introduccio de noves disciplines serien una ventolada d'aire fresc que alguns agrairiem quan obrim la finestra i sempre nos entra la ponentada.

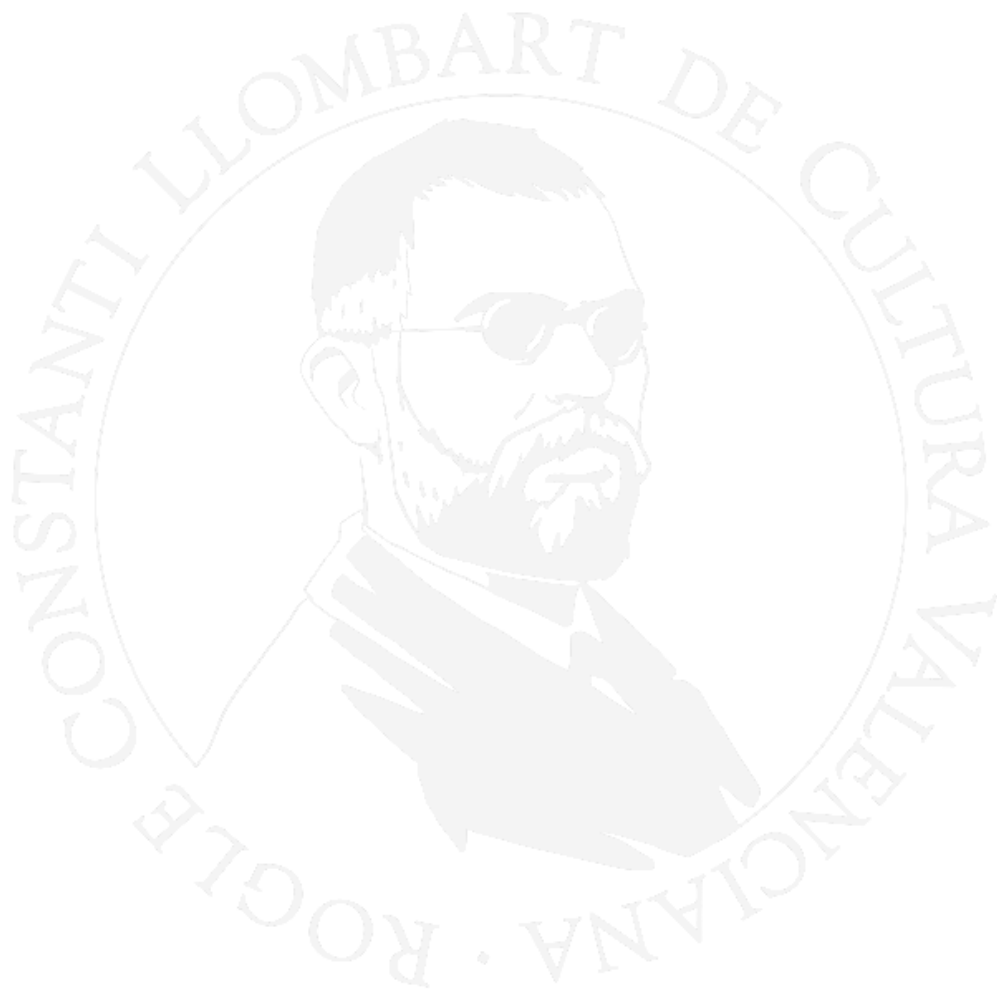
Està clar que no tots poden, pero a lo millor en la cultura de l'esforç arribariem mes llunt, si afegim a l'equacio l'implicacio, la coherencia i la consistencia, seguirem el camí de les minories nomiques per a conseguir el canvi social que desigem.

En tot cas el nostre eixemple quedarà per als que nos seguixen i per ad aquells que des de l'honradea intelectual reconeguen els sacrificis que fem alguns sense parar la ma com fan tants nefasts valencianets regionalistes que revolotegen als populars o als faches a vore qué els cau, per contra nosatres ho fem per l'amor que sentim per la nostra nacio valenciana. Els

enemics sempre han estat dins de casa i es hora de triar l'equip en que es vol jugar el partit de futbol, la meua decisio es de sobra coneguda, el nacionalisme valencià.

Jesualt Masia i Alamar

Setembre de 2018

XIII

Segons esta norma se s'han representat gràficament: primer: lo so' doble de cs: lexic = lexic, conepió = coneció; segon: lo so' doble de gs: exigiv = exigi, exacte = exacte; tercer: lo so' de c = ll: exacte = exacte; quart: lo so' prepalatal fricativ rort, precedint la i; baix - cabxa - grmisa i quint: lo so' prepalatal africativ: pap - paval, puxa, perxa. Per admetre dit signe pu al cinc casos, no remetem les dificultats signients a lo' prepalatal africativ - doble so' de cs

gaxa
 faxa
 pexa
 nexa

basxa
 saxar
 faxim
 faxatin

tant en la mateixa posicio, açó es, en totes dos vocals veu o dubte de quant hem de promoure a i i atre so' i es fa per ius o posar una t, com fan els catalans devant de x representant lo so' prepalatal africativ, així:

So' prepalatal africativ
 gaxa
 faxa
 pexa
 nexa

Doble so' de cs
 basxa
 saxar
 faxim
 faxatin

o' escrivint es quan se representa este ^{doble} so', de la manera: basxa - saxar - faxim - faxatin. Representar lo so' prepalatal africativ inter vocalic per tx es una ^{molt} ~~manera~~ ^{manera} ~~negada~~ ^{negada} per a l'ortografia, ^{ni que} ~~per~~ ^{per} ~~que~~ ^{que} ~~equivocant~~ ^{equivocant} ~~com equivoca~~ ^{com equivoca} a ~~tx~~ a cs o a gs, resulta que dit so', propiament ve representat per ~~tx~~ o' ~~tx~~o. Qualsevol que mince imparcialment esta ~~manera~~ ^{manera} ~~no~~ ^{no} ~~podra~~ ^{podra} ~~menys~~ ^{menys} ~~de~~ ^{de} ~~confessar~~ ^{confessar} ~~que~~ ^{que} ~~es~~ ^{es} ~~una~~ ^{una} ~~dificultat~~ ^{dificultat} i no ~~manca~~ ^{manca} ~~per~~ ^{per} ~~la~~ ^{la} ~~ortografia~~ ^{ortografia}.

Norma XIII (2)

Mes gran es encara la dificultat quan la *x* can-
 erita la *i* i altre vocal per tenir, a les hores que representa
 So doble de *cs* - So palatal africada - So palatal fricativa
 can, *fixarse* ~~fixa~~ *fixa* ~~fixarse~~
 En este cas hi ha de que ~~donar~~ escriure es en lo
 primer cas, ~~cs~~ en lo segon: *fixarse* - *fixa* - *fixi* -
~~arse~~.

Però la dificultat major, la que no es possible
 resoldre de cap manera es quan dita *x* ve en prin-
 cip de dicció per als catalans no hi ha tanta difi-
 cultat per tenir poques paraules ab lo so propa-
 latal fricativa ~~cs~~ en principi de dic-
 cions; mes per als valencians que ne tenim centenars
 es dificultat grandissima i de dificil salvar
 posan no mes alguns exemples per a mostra.

So palatal africada	So palatal fricativa
<i>Xaper</i> <i>Xinlar</i>	<i>Xabega</i> <i>Xalma</i>
<i>Xafigar</i> ~~Xarar~~	<i>Xaràp</i> <i>Xamonar</i>
<i>Xarco</i> ~~Xuplit~~	<i>Xerret</i> <i>Xupa</i>
<i>Xasco</i> <i>Xinxa</i>	<i>Xana</i> <i>Xarmenter</i>
<i>Xeu</i> <i>Xina</i>	<i>Xeringa</i> <i>Xercoler</i>
<i>Xenna</i> <i>Xorro</i>	<i>Ximenera</i> <i>Xabyó</i>
<i>Xinglot</i> <i>Xabet</i>	<i>Xabòc</i> (invent)
<i>Xic</i> <i>Xaval</i>	<i>Xigants</i> <i>Xaló</i>
<i>Xillar</i>	<i>Xativenc</i> <i>Xabia</i>
<i>Xop</i>	<i>Xixonenc</i>
<i>Xuplar</i>	<i>Xò!</i>
<i>Xulla</i>	<i>Ximen</i>
<i>Xi</i>	

XIV

Esta norma deu admetre també
pels valencians per estar molt ben
posada en raó.

XV

Respecte d'esta norma hem de
dir, en quant a' sa primera part
de què hem dit en ^{de} la norma XIII,
per sa representació del so propi-
etatal africatiu en grafia de la
part regone d'esta norma es del
tat valenciana y agasin als catalans
que per fi l'hagen admesa també
els per ser la mes apropiada.

XVI.

Cosa la pronunciació de les vo-
cals catalanes no es la mateixa
de les valencianes no té africació
esta norma es ^{de la} nostra llengua.
^{manera} Per regla general totes les vocals
toniques accentrades portaran l'accent
gru agut, per la ^{e i la o} ^{obres}
tes ^{de} ^{obres} i'nsera l'accent gru.

S'acceptaran els oxítons acabats
 en vocal tònica o en vocals tònica gemi-
 des de: ^{o'} ~~con~~, e ^u ~~repla~~, ^u ~~repla~~, ^u ~~vone~~,
^u ~~con~~, ~~corbo~~, oportu, frances
 pres, etc. ^u ~~reprin~~ (sempre ^u ~~prela~~
~~cu~~ e ^u ~~ila~~ o ^u ~~ignen~~ ^u ~~abita~~, ^u ~~pion~~, ^u ~~compion~~
^u ~~cirta~~, ^u ~~emberta~~, e s animalot
^u ~~pione~~, ^u ~~papierot~~, ^u ~~cabaedot~~,
^u ~~infion~~, ^u ~~incert~~, ^u ~~ivion~~ - ^u ~~etern~~,
^u ~~sumptum~~. ^u ~~respone~~, ^u ~~reponis~~

S'acceptaran els paroxítons
 de mes de dos síl·labes
 o paraules planes ^u ~~quon~~ ^u ~~caup~~
^u ~~max~~ ^u ~~ed, ^u ~~vocal~~ ^u ~~tónica~~ ^u ~~no~~ ^u ~~en~~
 l'accent ^u ~~en~~ en vocal ^u ~~granda~~
 d'altre vocal: ^u ~~manis~~ - ^u ~~vonia~~,
^u ~~series~~, ^u ~~vohien~~, ^u ~~continua~~.~~

hait

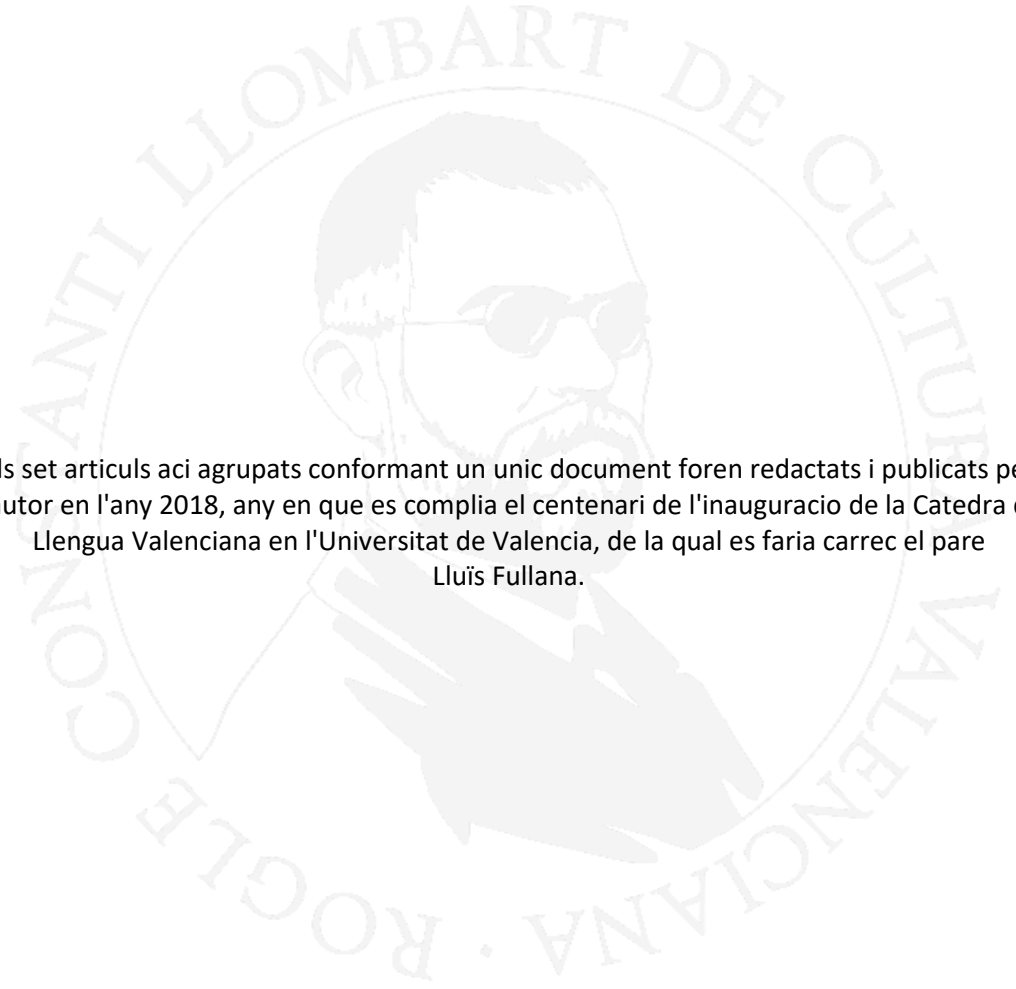
els dissíl·labes acabats en consonant
 que no siguin o's: ^u ~~facil~~, ^u ~~habil~~ -
^u ~~caude~~ ^u ~~carrec~~ ^u ~~acid~~ ^u ~~agil~~
^u ~~algebraic~~, ^u ~~ampliac~~ ^u ~~paragraf~~
^u ~~no~~, ^u ~~conceper~~ - ^u ~~analog~~ - ^u ~~catylog~~
^u ~~ultim~~ - ^u ~~aire~~ e ^u ~~angul~~ ^u ~~comprom~~
^u ~~arruyantia~~ ^u ~~aval~~ ^u ~~crepuscul~~,
^u ~~abundantissim~~ - ^u ~~apatia~~ ^u ~~fatal~~
^u ~~amopaver~~

Anex II

Pagina 14 del text mecanografiat

no podem admetre per no usarse en la nostra llengua. La ll per i deu metre's, no usant la t davant de la g ni de la j, per ser innecessaria. La nostra Ortografia i destinada á desaparèixer també entre'ls mateixos catalans. Tocant á la V, entenem que deu conservar-se la y grega quan re presente lo sò consonantic medio-palatal-fricatiu, i substituir-la per la y catalana quan representa lo sò vocallic. Així escriurem: gaya, fòya, feya, duya, i no, gaia, fòia, feia, duia. En canvi, dourem escriure: hui, huit, buit, reina, mai, remei, en llòc de huy, huyt, buyt, reyna, may, remey. En quant á la Vll, usarem rònegament una l i no les dos ll etimològiques, quan de les dos sòlament s'en pronuncia una. Sabem que'ls mateixos catalans que han redactat les Normes no estan satisfets de la grafia per ells proposada i creem, ab prou fonament, que no han de tardar en fer desaparèixer una de les dos ll. Respècte de la Norma XIII, veem moltes dificultats en admetre ~~aa~~ les dos grafies, x i tx. L'us de la x, en principi de dicció, origina la confusió dels dos sòns, prepalatal africacat i prepalatal-fricatiu-sort, com hem vist al tractar d'esta Norma. L'us de la grafia tx, no veem que tinga ninguna raó de ser, sino es la tradició entre'ls catalans; puix per á representar un sòl sò, usa tres lletres, açò, es, la t i la x que lletra doble, equivqlent á es ó gs; i ademés, ningún d'eixos signes es etimològic. Nosatros proposem la grafia ch, per

Els set articles aci agrupats conformant un únic document foren redactats i publicats per l'autor en l'any 2018, any en que es complia el centenari de l'inauguració de la Catedra de Llengua Valenciana en l'Universitat de València, de la qual es faria càrrec el pare Lluís Fullana.